

+

LECTURA DE LA IMATGE I MULTILINGÜISME A L'ESCOLA

M^a Àngels Campà. Ceip Bufalà
Mònica Benguerel. Erasmus UAB
Teresa Creus. UAB

El Ceip Bufalà de Badalona, com a escola de nova creació el curs 2004-05, té en l'actualitat tres grups de nens i nenes de 3 anys i dos grups de 4 anys. Des d'un inici l'escola es va proposar la incorporació en el seu projecte de centre de la llengua anglesa, compartint amb el català i el castellà un currículum adaptat, reconegut com a projecte d'innovació pel Departament d'Educació de la Generalitat.

Al mateix temps, es va començar a treballar la lectura de la imatge a través dels contes, com a llenguatge per interactuar amb els nens i nenes, poder compartir opinions i construir significats entre tots. La imatge emprada com a llenguatge per a la comunicació més eficaç dins l'aula.

Els motius foren diversos:

- a) Pensàvem que l'escola ha de donar resposta a les necessitats reals dels infants, que tenen dret a rebre una educació basada en mitjans actuals.
- b) L'allau d'imatges que els nens i nenes reben diàriament, davant les quals, la immensa majoria de vegades no poden adoptar un criteri de selecció, ens va fer pensar que, des de ben petits, calia que la institució escolar deixés entrar les imatges dins de l'aula, per afavorir estratègies naturals d'aprenentatge sobre aquest tema.

La selecció dels contes va respondre a diferents criteris: als diferents moments evolutius dels infants, als seus interessos, al llenguatge de cada conte i, fins i tot, a la temàtica adequada a l'estació de l'any.

Es va programar, doncs, un seguit de contes per a ser explicats a partir d'imatges fixes il·luminades. Aquestes imatges ens permeten adequar el ritme narratiu a les necessitats d'observació dels infants. La mida gran i la llum els recapta molt especialment la seva atenció, i la visió col·lectiva és un focus d'informació que arriba a tothom per un igual i no deixa ningú insensible. Tothom hi té alguna cosa a dir, més enllà de les diferències cognoscitives, de les habilitats personals i de les estratègies d'ús de la llengua de cada infant. (Veure els contes treballats a la bibliografia)

El debat que es va generar entorn de les imatges i la capacitat de relacionar les pròpies situacions amb les del conte, van desenvolupar les habilitats de participació al debat i de lectura de la imatge. A 3 anys, doncs, ja van practicar molta conversa a partir dels coneixements compartits que les imatges narratives els aportaven. Per exemple: en el conte **"En Pol ja no fa servir l'orinal"** hi va haver un debat sobre l'ús dels bolquers per dormir. Qui els utilitzava en aquell moment ho negava, tot i que per la manera d'expressar-se es podia deduir que començava a prendre consciència de la situació. En el de **"Si jo fos un nadó..."** es va parlar de conductes que cal abandonar a mesura que un creix: els menjars triturats, o dormir en el llit dels pares, o fer servir el xumet... Un dels nens va explicar que ja tenia previst, al mes de novembre, que

per Reis els donaria el seu xumet a canvi de joguines. Ja vam parlar d'aquesta experiència en un altre article i ara no ens hi volem estendre.

En el nivell de P-4, enguany, l'escola ha fet una aposta per incorporar, amb la col·laboració d'estudiants d'Erasmus de l'UAB, l'explicació de contes en llengua italiana i francesa; s'han seleccionat els següents:

- En Popi va al parc. Helen Oxenbury (1997) LÉO et POPI, 7 histoires de tous les jours. Bayard Jeunesse. 2003 Luçon França
 - La sorpresa de Nandi. 1996. Elieen Brouwne, Ekaré, Caracas.
 - Piuma in nave. Hans de Beer. 2002 Nord Sud Editions. Italia
 - !Buenas noches gorila! Peggy Rathaman. 2001. Ekaré. Caracas
- El programa s'està realitzant actualment i encara no s'ha acabat de completar.

Els tres primers han estat explicats en Italià i el darrer va ser explicat en francès. Es treballa amb un doble objectiu: a) facilitar als infants el desenvolupament de l'actitud oberta davant llengües que no han sentit mai i b) donar-los l'oportunitat d'observar diferents llengües per trobar similituds i diferències, i analitzar la parla espontàniament. Els infants hi mostren molt d'interès. Es treballa també amb altres tipus de llenguatge: plàstic, corporal, etc

La base per a l'aprenentatge és la comprensió. Es posa molt d'èmfasi a que cap idea no quedi per comprendre. L'alumna de pràctiques, que ha explicat els contes en italià, s'ha servit molt de la vocalització, gesticulació i del suport visual de les imatges per assegurar que els infants l'entenen. Ella ha observat com els infants, tenint com ajuda les altres dues llengües (castellà i català), s'han valgut de l'associació i la deducció.

Com a resultats podem comentar que, a nivell de comprensió oral, se'n surten molt bé i això es demostra quan, per exemple, de tant en tant, alguns fan la traducció directa del que la mestra els diu, com va passar mentre explicaven el conte de "Piuma in nave": l'orso polar sta nel barco e si troba con un gatto... Els infants ho repeteixen en català paraula per paraula. Això passa quan les frases o la major part de les paraules de les frases s'assemblen a altres de les dues llengües que ells coneixen. Les preguntes que es fan durant l'explicació del conte, no només estimulen la participació i la deducció dels infants sinó que també serveixen a la mestra per saber si estan entenent allò que els explica.

Respecte l'expressió oral, al principi es limitaven a escoltar i respondre en català o castellà però a mesura que han anat passant els dies...comencen a usar el vocabulari responent a les preguntes que fa la mestra com:

-Conte de Piuma: che faccia ha Piuma? Allegre o triste? Un nen va respondre: "té la cara tristo", és a dir, que va voler fer la italianització de la paraula "trist" tot deduint que a partir del morfema català, es poden confegir paraules en italià.

- Amb el conte d'en "**Piuma**", es va fer una activitat per parlar de les emocions i es van fer servir unes màscares (arrabbiato, allegre, rilassato, triste, sorpreso) i unes audicions. Es van comentar les emocions d'en Piuma quan es va perdre i es va demanar als infants de plantejar situacions en les que ells també van sentir alguna emoció. Alguns nens deien la frase en català però la paraula en italià. Per exemple: em sento "al.legre" quan em fan un regal. (per la pronúncia la mestra sentia que l'infant ho deia en italià)

- Després d'explicar el conte de “**La sorpresa de Nandi**”, a la segona sessió, es va fer l'activitat del "Mi piace" i "non mi piace" respecte les fruites tenint com a referent les del conte a més de les que van plantejar ells. Per tant, vam fer un repàs de vocabulari i una ampliació. Molts nens i nenes es van llençar i deien la frase o si no la fruita. Per exemple: “*Mi piace la maduixa*”; “*M'agrada la banana*”. Les fórmules fixes s'enganxen una mica per la musicalitat de la paraula que es pot anar repetint. La sonoritat fonètica de “mi piace” “no mi piace” també va ajudar molt i es podia observar els infants al pati repetint aquestes expressions.

Els comentaris i treballs posteriors al conte tenen poques diferències si l'explicació ha estat feta en una llengua diferent, la participació és molt igual. Per als infants és significatiu el fet que l'alumna d'Erasmus parli una llengua diferent de la seva i fan l'esforç que calgui per adaptar-se a ella. És com una gran novetat. Les imatges són la base de la comunicació i faciliten la comprensió.

- El conte que es va explicar en francès va ser: “**Buenas noches gorila**”. Hi van sortir els noms dels animals en francès i els infants van adonar-se que molts d'ells variaven en tenir o no un so vocàlic al final com “girafa” o senzillament sonen igual com elefant. L'alumna que el va explicar no va tenir cap problema per fer-se entendre. Els infants estaven molt disposats i actius per servir-se d'estratègies de lectura de la imatge i afegir els elements que per les paraules no arribaven a la comprensió. La veritat és que aquest conte ja estava triat amb intenció ja que gairebé totes les paraules tenen molt poques diferències entre el francès i el català. Per altra banda l'alumna era molt expressiva, vocalitzava a poc a poc, gesticulava molt, assenyalava les imatges i en acabar els infants van respondre i participar en la conversa com si el conte els hagués estat explicat en català.

L'escola, sabent que els infants en contacte amb llengües diferents desenvolupen estratègies de domini de l'ús de cada una d'elles tot destriant els aspectes que les diferencien, va decidir-se pel programa d'innovació en llengües. Pel que fa referència a l'anglès es fa amb metodologia més sistemàtica, que vol dir que es fan part de dues àrees d'aprenentatge en anglès programades per tres cursos. La introducció d'altres llengües es fa només a nivell més col·loquial, esporàdic, depenent de si hi ha alumnes d'Erasmus interessats en participar en el projecte. S'ha seleccionat llengües romàniques ja que creiem que els / les alumnes hi poden trobar molts elements de comparació per descobrir-ne el funcionament.

Després de dos anys d'experiència podem constatar:

- Es pot observar una actitud molt oberta per part dels infants davant el fet de sentir persones que s'expressen en llengües diferents. Mostren molt d'interès.
- Fan deduccions, per exemple "tristo" per "trist"; a partir d'una paraula que s'inicia amb el mateix morfema, han descobert que l'italià sovint afegeix una vocal final que en català no tenim.
- Comprensió activa: estan mentalment actius. Busquen en la tira fònica que produeix qui explica el conte, elements de comprensió que els permetin identificar paraules o expressions que puguin relacionar amb les que ells coneixen.

- Els infants van interioritzant l'entonació de les diferents llengües, de manera que si han de respondre a una pregunta, tot i que barregen paraules, conserven la musicalitat de la llengua que s'utilitza en aquell moment.
 - Els nens i nenes utilitzen, de manera espontània, coneixements de llengües a altres àrees d'aprenentatge; per exemple: tot fent un treball sobre els atributs dels blocs lògics poden dir te'n algun en anglès.
- No podem concloure aquest escrit sense esmentar l'actitud oberta de tot l'equip de l'escola que ha fet possible aquesta experiència.

BIBLIOGRAFIA: Contes treballats a la classe de 3 anys

- En Leo i en Popi van a l'escola

Helen Oxenbury (1997) LÉO et POPI, 7 histoires de tous les jours. Bayard Jeunesse. 2003 Luçon França

- On s'amaga la Maisy ?

Cousins, Lucy. 1999 Ed. Serres

- En Brunet recull castanyes

Bour, Danièle. 2003 Les trésors de Petit Ours Brun Bayard Jeunesse. Italie

- En Pol ja no fa servir l'orinal

Liesbet Slegers, 2003. Baula

- I si jo fos un bebé...

Eve Tharlet, 2000. Nord-Sud edizioni. Belgica

- Caméléo

Chisato Tashiro. Editorial: Editions Nord-Sud 2003.

Podeu veure la portada a: didacticolite.com

- Hola menut

Harris, Robie, H 2001 Ed. Serres.

- Olívia

Ian Falconer. 2000. Seuil Jeunesse. Bèlgica

Gairebé tots els contes es poden adquirir a Abacus o a Amazon a la web:

didacticolite.com